

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ

1949

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
38 - ΟΔΟΣ ΤΣΩΡΤΣΙΑ - 38
ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΗΝΑ 2008

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΓΚΑΪΤΕ

ΤΑ ΕΡΩΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

«Οι μεγάλοι άνδρες της ανθρωπότητας πεθαίνουν δυό φορές. Μετά τον φυσιολογικό τους θάνατο, κινδυνεύουν να πεθάνουν και πνευματικά, χάνοντας τη θέση και τη δύναμη που είχαν αποκτήσει με το έργο τους. Ο δεύτερος αυτός θάνατος είναι η αναπόφευκτη συνέπεια της ζωής που συνεχίζεται άενα, εξαντλώντας την ουσία του έργου τους, κι' απορροφώντας την παγκόσμια προσήλωση προς νέες κατευθύνσεις. Είναι μια μάχη άνιση και μοιραία. Από το ένα μέρος το «έργο» τέλεια αποκρυσταλλωμένο, στατικό στην όριστική του τελική διατύπωση, από τ' άλλο η αδιάλειπτη εργασία και η εξέλιξη των διαδοχικών γενεών των ανθρώπων, που θα καταλύσουν και τα στερεώτερα οικοδομήματα των αιώνων».

Το φιλοσοφικό αυτό αξίωμα του Βαλερύ, δεν εφαρμόζεται από καμιά πλευρά του στην περίπτωση του Γκαίτε. Ο ποιητής του «*Φάουστ*» διατηρεί πάντα το μεγαλείο, την έπιβολή, και το γόητρό του, άκέραια κι' ακλόνητα μέσα στην ανθρώπινη εξέλιξη των αιώνων. Κι' αυτό συμβαίνει ίσως γιατί μετά την κοσμογονία της Γαλλικής Έπαναστάσεως, τη Ναπολεόντεια Έποποιία, και το Έλληνικόν Είκοσιένα, το μεγάλο του πνεύμα πρόβλεψε και προείπε σχεδόν την έποχή μας! "Αν ρίξωμε ένα αναδρομικό βλέμμα στους μεγάλους δημιουργούς που λάμπρυναν με τα έργα τους τους κόσμους του πνευματικού σύμπαντος μετά το θάνατό του, θα διαπιστώσωμε τη μεγάλη αυτή αλήθεια. Παγκόσμιο έρευνητικό πνεύμα, ο Γκαίτε μάς αναγκάζει, για ν' ανεύρωμε μιάν αντίξιά του προσωπικότητα, ν' ανατρέξωμε ως τον Άριστοτέλη, τον «*Παντογνώστη*» όπως τον αποκαλούσε ο διάσημος Πέρσης θεωρητικός του Μεσαίωνα Άλ. Φαράμπε, φανατικός θαυμαστής και μελετητής του μεγάλου Σταγειρίτη φιλοσόφου της Έλληνικής Αρχαιότητας. Είναι φυσικό ή μεγαλοφυΐα αυτή να περικλείνη και προφητικά χαρίσματα, με τα όποια να προβλέπη τα μεγάλα καλλιτεχνικά και φιλολογικά φαινόμενα των έπερχομένων γενεών—τον Ντοστογιέβσκι, τον Βάγνερ, τον Τολστόϊ, τον Ούγκώ, τον Νίτσε, τον Ζολά, τον Μπάϋρον, τον ντ' Αννούντσιο... Ο Γκαίτε κυριαρχεί μέσα σ' όλες τις διαδοχικές έπαναστάσεις και τις ανατροπές του κράτους της διανοίας. Είναι ο μεγάλος άπολογητής του μέλλοντος. Όλο το φώς το αποκαλυπτικό των ψυχογραφικών κόσμων που αντιφεγγί-

ζεται μέσα στα έργα του, τ' αντικρύζει θαρρετά στη ζωή του.

Η ζωή του Γκαίτε είχε Πρωτεϊκή. Κλείνει μέσα της ένα πλήθος ζωές πολύμορφες, και τις άφομοιώνει όλες με τη μια και μόνη ζωή του. Κι' απ' όλες ρουφά τη βαθύτερη τρυς ούσια. Στο Βάϊμαρ, που δοξάζει με τη μακρόχρονη διαμονή του, ο Ποιητής που μεταπέφτει από τις άυστηρού σχεδίου έπικές μετόπες στους φλογερότερους ρωμαντικούς ιριδισμούς της φαντασίας, γίνεται σύγχρονα αύλικός, μυστικοσύμβουλος, ύπουργός, άνώτατος πνευματικός άρχων, μανιώδης συλλέκτης, φιλόσοφος, βοτανικός, διευθυντής του θεάτρου, και φυσιοδίφης. Παρουσιάζει ένα όλόκληρο σύστημα από χτυπητές άντινομίες. Κηρύττει με πεποίθηση ότι «μόνο το άρχαϊόν κλασικόν Ώραϊόν είναι ύγιές κι' εύγενικό, και ο ρωμαντισμός οδηγεί αναπόφευκτα στην άρρώστεια και στο θάνατο». Λίγο πριν γράψη τον «*Βέρτερ*», το ρωμαντικώτερο μυθιστόρημα του αιώνος του. Είναι φιλόσοφος, και μισεί την άνάλυση, το κυριώτερο στοιχείο της φιλοσοφίας. Είναι σοφός, και μισεί τα μαθηματικά, το ισχυρότερο όργανο της έπιστήμης. Είναι ένας βαθύτατος μυστικιστής, θερμός θεϊστής, και μαζί ένας άθρησκος, που άναζητά τη θρησκεία του μέσα στην εξέλιξη των όντων της δημιουργίας. Η λυρική ψυχή του είχε δυσπόστατη. Συνδυάζει την άγνότητα και την εύγένεια, με τον κυνισμό του Μεφιστοφελή. Ξέρει να ένώνη την ύπέρτατη άνεξαρτησία, του πνεύματος και του χαρακτήρος, με την άπόλυτη και άμεμπτη άκριβολογία των δημοσίων ύπηρεσιών. Είναι ένας άπόλυτος κυρίαρχος. Δεσπόζει των πάντων. Κυριαρχεί έπάνω στον Διόνυσο και στον Απόλλωνα, στην τραγωδία και στην κωμωδία, στον ουρανό και στον έδη, στο Θεό και στον διάβολο. Όλες αυτές οι βασικές άντιθέσεις τον ύψώνουν σ' ένα βάθρο άσάλευτο. Κατωχρωμένος με πολιτική έξουσία, ισχυρός κύριος των μέσων που διαθέτει, δυναμικός ποιητής και συγγραφεύς έλεύθερος, ο Γκαίτε μοιάζει την έποχή αυτή μ' ένα στρατηγό που διευθύνει εκ του άσφαλούς τις έπιχειρήσεις του, και άναδείχνεται νικητής σ' όλα τα μέτωπα. Νικητής του έρωτος, κυρίαρχος της τραγωδίας, κυρίαρχος των ίδεών, κυρίαρχος της άγνης σκέψεως, νικητής της μεταφυσικής έρεύνης. Ο Γκαίτε, στο κορύφωμα αυτό της άκμης του, πέρνει δικαιωματικά την πρώτη θέση μέσα στον

πνευματικό κόσμο της Εύρώπης, που θαμβώνει με το μεσουράνημά του. Μιά θέση, που τη δημιούργησε αυτός ο ίδιος με την προσωπικότητά του, και που κανένας αντίπαλος δεν θα τολμούσε ποτέ να διεκδικήσει. Είνε ή μοιρόγραφτη εποχή του 1808, στην οποία πραγματοποιείται ή συνάντηση του Γκαίτε με τον Ναπολέοντα στην Έρφούρτη. Ο κυρίαρχος των ιδεών αντιμετώπιζει περήφανα τον κυρίαρχο των ανθρώπων. Μά για τη μεγάλη αυτή στιγμή έχει ήδη μιλήσει ή Ιστορία.

* *

Έκτός από τις τραγωδίες του «*Εγκμονι*» και του «*Φάουστ*» που θα μάς απασχολήσουν σε ξεχωριστή μελέτη, πολλά απ' τα τραγούδια της νεότητας του Ποιητή αποκρυσταλλώθηκαν σε άθνατες μουσικές δημιουργίες από τον Μπετόβεν, τον Σούμπερτ και τον Σούμαν. Πηγή δροσερή κι' ανείρρητη της πρώτης αυτής ποιήσεως του Γκαίτε, είναι οι έρωτές του, που αρχίζουν απ' τα δεκαέξη του χρόνια στα 1764, για να τελειώσουν στα 1814 με την περίφημη «*Ελεγεία του Μάρνιεμπαντ*». Μά το κύκνειο αυτό έρωτικό τραγούδι του ποιητή δεν μπήκε ποτέ σε μουσική. Ένώ τα πρώτα του έρωτικά τραγουδάκια γνώρισαν τη μουσική δόξα. Πρώτος μουσικός που μελοποίησε το έρωτικό ποίημά του για την Κατερινέττα Σαίνκοφφ, είναι ο Μπράϊτκοφφ, ο περίφημος μουσικός εκδότης της Λειψίας, στο σπίτι του οποίου σύχναζε ο νέος φοιτητής Βόλφγκανγκ Γκαίτε. Στη μουσική του Μπράϊτκοφφ, παλλόμενη από ήδονισμό και ζωή, κατά τη μόδα που κυριαρχεί στα τέλη του δεκάτου ογδόου αιώνα, δεν βρίσκει καμιά άνταπκριση ή θερμή δόνηση της φυσιολατρίας που συνέχει τον ποιητή μέσα στην πρώτη του αισθηματική φλόγα:

«Με λύπη αφίνω τη φτωχή καμαρούλα της αγαπημένης μου. Περπατώ άσκοπα μέσα στο δάσος, που πνίγουν τα νεκρά του φύλλα κάθε μου βήμα. Το φεγγάρι μόλις διαπερνά τις νύχτιες σκιές. Οι ζέφυροι προμηνούν τό φέγγος του, και στην πορεία του όλοι οι θάμνοι σκορπούν ένα αγιασμένο μύρο. Μέσα από τα χλωρόκλαδα περνά μια μυστική ανατριχίλα, που φέρνει χτύπους στην καρδιά, και λυώνει την ψυχή μου...»

Μετά τέσσαρα χρόνια, όταν ο πατέρας του τον στέλνει στο Στρασβούργο για να συμπληρώσει τις νομικές σπουδές του, ο νέος Γκαίτε με τη γνωριμία του Χέρντερ, βαπτίζεται για πρώτη φορά στα νάματα της δημοτικής ποιήσεως, που είναι για αυτόν ή μεγαλύτερη αποκάλυψη, και ή πολυτιμότερη διδασκαλία. 'Απ' τη στιγμή εκείνη «άστραψε φώς» μέσα στην άνιδη ποιητική ψυχή, που αντικρύζει την αλήθεια μέσα σ' ένα θάμβος. Το θάμβος αυτό έρμηνεύει μ' έμπνευσμένη εύγλωττία ο Φράντζ μέσα στον «*Gaetz von Berlichingen*».

Μιά μέρα ο Χέρντερ τον πέρνει μαζί του στο σπίτι του πάστορα Μπριόν. 'Επίσκεψη γεμάτη μελαγχολία και νοσταλγική χάρη, με τη γνωριμία της Φρειδερίκης, της νεώτερης κόρης του πάστορος. 'Η ποιητική αυτή κοπέλλα είναι για τον Γκαίτε ο πρώτος δραματισμός της Μαργαρίτας. Την περιγράφει ολοζώντανα σ' «*Απομνημονεύματά*» του (*Ausmeinem Leben*):

«Φορούσε μια φούστα όλόασπρη, κοντή ως τον άστράγαλο, που άφινε να φαίνεται το όραίο της ποδαράκι. Ένα άσπρο κορσάζ της καλά προσαρμοσμένο, και μια ποδιά από ταφτά μαύρο. Έτσι ντυμένη φαινόταν και δεσποινίς και χωριατοπούλα. Λιγερή κι' άνάλαφρη, βάδιζε με φτερωτό βήμα, κι' ο λαιμός της έμοιαζε πολύ λεπτός για να σηκώνη τις δυό βαρείες χρυσές πλεξούδες που πλαισιώναν το χαριτωμένο της κεφάλι. Τα ζωηρά γαλανά της μάτια σκόρπιζαν όλόγυρα ένα φώς. 'Απ' τό μπράτσο της κρεμόταν ένα ψάθινο καπέλλο...».

'Ηταν πραγματικά, μια όνειρεμένη Γκρέτχεν. 'Ο πατέρας της της είπε να τους τραγουδήσει κάτι, και ή νέα άνοιξε το παληό κλαβεσέν, που ήταν ξεκούρδιστο και πλήγωνε με τις παραφωνίες του τό δροσερό της τραγούδι.

— Κάμετε λίγη ύπομνη, είπε ή νέα. 'Όταν θα βγούμε έξω, θα σας τραγουδήσω τραγούδια της Άλσατίας, που είναι πολύ πιό όραία.

Μετά τό δείπνο, έκαμαν ένα γύρο στον κήπο, κι' ή Φρειδερίκη μέσα στην κρυστάλλινη νύχτα τη φεγγαρολουσμένη, τραγούδησε στον ποιητή τα λαϊκά τραγούδια της πατρίδας της. 'Η νέα ήταν μόλις δεκαοχτώ χρονών. 'Εκείνος είκοσιενός. Της διηγήθηκε όραίες Ιστορίες για έρωτευμένες πριγκηπέσες που καρτερούν τους πιστούς Ιππότες τους. 'Επαιζε προκαταβολικά με την άθωα παιδούλα τη σκηνή του κήπου του «*Φάουστ*». Σε δυό μήνες ο Γκαίτε έφυγε απ' τό Στρασβούργο, κι' ή Φρειδερίκη κινδύνεψε να πεθάνη.

'Απ' τον άθωον αυτόν έρωτα ξεπήδησαν οι άναψτερωμένες στροφές του «*Mailed*» (Τραγούδι του Μάη) που μελοποίησε ο Μπετόβεν. «Πώς λάμπει όλόφωτη για μένα ή Φύση! Πώς γελούν για μένα οι κάμποι! 'Ω νέα κόρη πόσο μ' αγαπάς! Στα θεία μάτια σου διαβάζω του έρωτός σου τα λόγια!»

'Ο Μπετόβεν έβαλε σε μουσική κι' άλλους στίχους του Γκαίτε έμπνευσμένους απ' τη Φρειδερίκη:

«*Η ρόδινη κορδέλλα*». (*Das Rosenband*). 'Ο ποιητής είχε ζωγραφίσει, κατά τη μόδα της εποχής, λουλούδια επάνω σε μια τριανταφυλλιιά κορδέλλα, και μ' αυτήν έδωσε τους χαριτωμένους στίχους που της έστειλε: «Δόσε μου έλεύθερα τό χέρι — νοιώσε ό,τι ή καρδιά μου νοιώθει — κι' είθε ο δεσμός που μάς ένώνει — να είναι πιό στερεός απ' τη λεπτήν αυτή κορδέλλα...».

Ὁ Μπετόβεν έβαλε δλη τήν ψυχή του στη μουσική που έγραψε επάνω στους στίχους του αγαπημένου του ποιητή. Χωρίς ποτέ νά φαντάζεται πως στο διάστημα που έγραφε με τή βαθύτερη συγκίνηση τή συναισθηματική φράση: «*Kein schwaches Rosenband*» ὁ άστατος Γκαίτε είχε ξεχάσει κι' ὄλας τή Φρειδερίκη...

* *

Ἀνάμεσα στο ειδύλλιο του Ποιητή με τή Φρειδερίκη, και στο μεταγενέστερο ειδύλλιό του με τή Λίλι Σάινεμαν, που κατέληξε σέ επίσημη μνηστεία, μεσολαβεί τὸ αισθηματικό δράμα που ένεπνευσε στον Γκαίτε τὸ πολυκροτο μυθιστόρημα του «*Bérgter*». Ὁ πατέρας του τὸν είχε στείλει στο Βέτζλαρ για νά κάνει τή δικαστική του προπόνηση στ' αυτοκρατορικά δικαστήρια άφου τελείωσε τίς νομικές σπουδές του. Στο ξενοδοχείο που έμεινε γνώρισε τὸν Κέστνερ, γραμματέα τής πρεσβείας τής Βρέμης, κι' έπιασε φιλικές σχέσεις μαζί του. Ἡ θεία του Ποιητή, γυναίκα του συμβούλου Λάγγε, τὸν πήρε μιὰ μέρα με τ' άμάξι της για νά πάνε στην άγροτική έορτή που έδιναν οί κυρίες του Βέτζλαρ για τὰ φιλανθρωπικά τους ιδρύματα. Είχε μαζί της και μιὰ χαριτωμένη νέα, ξανθή και γαλανή, τή Σαρλόττα Μπούφφ, που συγκίνησε άμέσως αισθηματικά τὸν Γκαίτε. Πέρασε έν' αξέχαστο άπόγευμα μαζί της, μόλις νύχτωσε όμως έφθασε ὁ Κέστνερ, που ήταν άρραβωνιαστικός της. Ἡ φίλια που έπακολούθησε με τὸς δύο μνηστευμένους, πέρασε διαδοχικά άπ' τὰ στάδια μιᾶς ζήλειας τρικυμισμένης, που έφερνε τὸν έρωτα του Ποιητή πρὸς τή Σαρλόττα ως τήν παραφορά. Ὁ ποιητής αποφασίζει νά φύγη. Μένει δυὸ μῆνες στο Κόμπλεντζ όπου γνωρίζεται με τήν κ. ντέ Λαρὸς, διαλεχτή συγγραφέα, κι' έρωτεύεται φλογερά τήν κόρη της Μαξιμιλιάνα, — μιὰ ωραία μαυρομάτα που τὸν κάνει νά ξεχάσει τή γαλανόφθαλμη Σαρλόττα. Ἐξαφνα όμως μαθαίνει πως ένας νέος φίλος του άπό τὸ Βέτζλαρ, που τὸν ήξερε κι' αυτόν τρελλά έρωτευμένο, αυτοκτόνησε σέ μιὰ κρίση άπελπισίας. Τρέχει άμέσως στο Βέτζλαρ, και τὸν βρίσκει στο κρεβάτι του αιμόφυρτο νά ψυχορραγῆ με τὰ δυὸ πιστόλια κοντά του. Ἡ Σαρλόττα και ὁ Κέστνερ είχαν παντρευθῆ. Ὁ Γκαίτε παθαίνει τότε μιὰ τρομερή κρίση ζηλοτυπίας και σκέπτεται νά σκοτωθῆ κι' αυτός... Λυτρώνεται όμως φεύγοντας στη Φραγκφούρτη, όπου γράφει τὸν «*Bérgter*». Δίνει στην ήρωίδα του τὸνομα τής Σαρλόττας και τὰ μαύρα μάτια τής Μαξιμιλιάνας. Τὸ μυθιστόρημά του «*Die Leiden des jungen Werther*» αναστατώνει δλη τή νεότητα τής Εὐρώπης. Ὁ Γκαίτε γίνεται μονομιᾶς ὁ διάσημος συγγραφεὺς τής μόδας. Στην Γερμανία σημειώνονται άθρόες αυτοκτονίες νέων έρωτευμένων, κι' ὁ

Ποιητής πέρνει κάθε μέρα πλῆθος γράμματα από τίς ήρωίδες τὸν αυτοκτονιῶν, βρεμμένα στα δάκρυά τους.

Ὁ «*Bérgter*» ένεπνευσε στον Μασσενέ τήν περίφημη ὄπερά του — για τήν ὁποία βέβαια δέν είναι υπεύθυνος ὁ Γκαίτε. Ούτε ήταν ποτέ δυνατόν νά ξεχυθῆ σέ μιὰ επιφανειακή γαλλική μουσική, ὄλος εκείνος ὁ λυρικός χείμαρρος που συνεπέρνει τὸν άναγνώστη στις σελίδες και τὰ γράμματα του νέου ρομαντικού ήρωα, που διέγραψε τέτοια φλογισμένη τροχιά στο στερέωμα τής έποχῆς του.

Ὁ έρωτας του ποιητή για τήν Λίλι Σάινεμαν, τή μοναχοκόρη του καλβινιστή μεγαλεμπόρου τής Φραγκφούρτης, αρχίζει κι' αυτός με μουσική. Ἡ Λίλι είχε δεκαέξη χρονῶν. Στις μουσικές έσπερίδες που δίνουν οί γονεῖς της στο μέγαρό τους, παίζει σονάτες του Χοϋμμελ και του Χάϋδν με άφθαστη χάρη. Ὁ Γκαίτε τή θαυμάζει ὀλόψυχα, και δέν τής τὸ κρύβει. Κι' ἡ νέα τὸν έρωτεύεται τρελλά και άπερίσκεπτα.

Τὸ πρώτο έρωτικό τραγουδι που γράφει για τήν ωραία Λίλι ὁ Γκαίτε, βρίσκεται μέσα στη συλλογή «*Wahrheit und Dichtung*». Είπε γεμάτο άπό γλυκεία άγωνία και τρυφερότητα, που συγκινεῖ ως τὰ τρισβαθα, τήν ψυχή του Μπετόβεν, και βρίσκει στη μουσική του τήν ωραιότερη ανταπόκριση:

«Τι έχεις πάλι καρδιά μου; — Γιατί δέν σ' άναγνωρίζω πιά στη νέα αυτή παράξενη ζωή σου; — Έχασες τήν εἰρήνη σου και κάθε χαρά. — Ἄχ, που με πᾶς καρδιά μου;» Ὁ Γκαίτε ζητᾶ ν' άνακτήσει τήν έλευθερία που έχασε, μά δέν κρύβει και τή χαρά του για τήν εὐτυχισμένη του αἰχμαλωσία. «Θέλω νά δραπετεύσω, μά ὁ δρόμος μου με ξαναφέρει πίσω σ' εκείνη.» «*Zu ihr zurück zu ihr mein Weg zurück.*» Ὁ Μπετόβεν ξαναγράφει τρεῖς φορές τήν ίδια έπωδὸ με μιὰ φλόγα που ὄλο μεγαλώνει. «Ἡ άσύγκριτη ὠμορφιά με κρατᾶ με μιὰ μαγεμένη κλωστή κοντά της δεμένο. Μὴν τήν σπάσει κανέναν! Θέλω νά ζήσω πάντα στῆς νειότης της τὸν άνθισμένο κύκλο» κ.τ.λ. Τήν άνοιξη ἡ Λίλι κι' ὁ Ποιητής άρραβωνιάζονται. Μά σ' έννα μῆνα δυὸ φίλοι του έπιστήθιοι, ὁ κόμης Κρίστιαν φὸν Στόλμπεργκ, κι' ὁ άδελφός του Φρειδερίκος, τὸν πέρνουν μαζί τους στην Ἐλβετία, τὸν ανεβάζουν στις Ἄλπεις, κι' άπ' τήν κορφή του Ἁγίου Γοθάρδου του, δείχνουν τήν Ἰταλία, που ήξεραν πως ήταν ἡ φλογερή του λαχτάρα. Ὁ Γκαίτε παρ' ὀλίγο νά πεισθῆ νά τὸς ακολουθήσει στη χώρα τὸν ὀνείρων του. Μά τήν ίδια στιγμή νοιώθει άπάνω στο στήθος του τή χρυσή καρδούλα που είχε κρεμάσει ἡ Λίλι στο λαιμό του και αλλάζει γνώμη. Ξαναγυρίζει στη Φραγκφούρτη και βρίσκει τή μνηστή του άλλαγμένη άπ' τὸ χωρισμό τους. Αποφασίζει τότε νά φύγη για τὸ Βάϊμαρ, όπου ὁ νέος δούκας τὸν προσκαλοῦσε νά μείνη κοντά του.

Φθάνει εκεί τόν Νοέμβριο τοῦ 1775 μιὰ μέρα χιονισμένη, κι' ἡ μικρὴ αὐτὴ πολιτεία τὸν κατακτᾷ εὐθὺς ἀπ' τὴν ἀρχὴ μὲ τὴν πνευματικὴ ἀτμοσφαῖρα ποὺ ἀναδίνει. Ὁ δούκας τοῦ Σάξ - Βάϊμαρ εἶναι μόλις δεκαοκτῶ χρονῶν. Ἡ δούκισσα ἡ μητέρα του ποὺ κατέθεσε τὴν ἀντιβασιλεία πρὸς χάρη του, εἶναι τριαντὰ ἔξ χρονῶν νέα, καὶ εἶνε αὐτὴ ἡ ψυχὴ τῆς Αὐλῆς. Ὁ Γκαίτε γίνεται ὁ ἀχώριστος σύντροφος καὶ φίλος τοῦ νέου ἡ-

(Ἄκολουθεῖ)

γεμόνα. Γίνεται διαδοχικὰ αὐλικὸς σύμβουλος, ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν, τῶν στρατιωτικῶν, διευθυντὴς τῶν μηχανικῶν ἔργων, διευθυντὴς τοῦ θεάτρου, πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ παλατιοῦ. Ὁ πύργος ποὺ μένει συγκεντρώνει ὅλα τὰ γραφεῖα κι' ὅλες τὶς ὑπηρεσίες, χωρὶς γι' αὐτὸ νὰ κουράζεται ὁ Ποιητὴς ποὺ «ζῆ, κυβερνᾷ, καὶ μᾶς κάνει ὅλους εὐτυχισμένους», ὅπως γράφει ὁ Βήλαντ.

ΣΟΦΙΑ Κ. ΣΠΑΝΟΥΔΗ

CAMI

ΔΡΟΜΟΣ

[Προσφορά τῶν Γάλλων καλλιτεχνῶν.]